

BO'LAJAK TARBIYA FANI O'QITUVCHILARIDA SHAXSLARARO
MUNOSABAT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Mo'ydinova Durdona Qahramonjon qizi

Farg'ona davlat universiteti, pedagogika yo'nalishi 1-kurs talabasi

Annotatsiya: *mazkur maqolada bo'lajak tarbiya fani o'qituvchisida shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirishning hozirgi kundagi dolzarbligi, yosh avlodni ijtimoiylashuvidagi o'rni haqida so'z yuritilgan bo'lib, buyuk faylasuflarning inson, shaxs va jamiyat to'g'risidagi qarashlaridan kelib chiqqan holda bir qancha konsepsiyalari o'z aksini topgan*

Kalit so'zlar: *munosabat, madaniyat, mifologik qarashlar, konfliktlar.*

**ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРЫ МЕЖПЕРСОНАЛЬНЫХ ОТНОШЕНИЙ У
БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ОБРАЗОВАНИЯ**

Аннотация: *в данной статье говорится о современной актуальности формирования культуры межличностных отношений у будущего педагога, ее роли в социализации молодого поколения, и базируются на взглядах великих философов на человека, личность и общество. концепции были отражены*

Ключевые слова: *мироощущение, культура, мифологические воззрения, конфликты.*

**FORMATION OF INTERPERSONAL RELATIONSHIP CULTURE IN FUTURE
EDUCATION TEACHERS**

Abstract: *this article talks about the current relevance of forming the culture of interpersonal relations in the future teacher of education, its role in the socialization of the young generation, and is based on the views of great philosophers about man, personality and society. several concepts have been reflected*

Key words: *attitude, culture, mythological views, conflicts.*

Mamlakatimiz mustaqillika erishganidan so'ng shaxsning har tomonlama rivojlanishiga yo'l ochildi. Shu jumladan, ushbu hola davlatimizning bir qancha farmon va qarorlari bilan yanada mustahkamlanmoqda. "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"ning hayotga tatbiq qilinishi fikrimiz isboti hisoblanadi. Hozirgi zamonamizgacha shakllanib kelayotgan yangi avlod kadrlar misolida ham ko'rib turibmiz.

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirish muhim masala bo'lib, u ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi. Shaxslararo munosabat madaniyati o'qituvchining pedagogik faoliyatida muhim rol o'ynaydi, chunki u nafaqat o'quvchilarga bilim berish, balki ularni ijtimoiy jihatdan rivojlantirish va tarbiyalash bilan ham bog'liqdir. Avvalo, shaxs tushunchasining asl negiziga e'tibor beradigan bo'lsak, shaxs bu idrok qila oluvchi, esda saqlay oluvchi va fikr yuritish

qobiliyatiga ega mavjudotdir. Shaxs insonga ta'lluqli bo'lib, psixologik jihatdan taraqqiy etgan, shaxsiy xususiyatlari va xatti-harakati bilan boshqalardan ajralib turadigan, mavjud xulqatvor va dunyoqarashga ega bo'lgan jamiyatning a'zosini ifodalashga xizmat qiladi. Shaxs ijtimoiy va shaxslararo munosabatlarning maxsuli hamdir. Insonning falsafiy tafakkuri rivojida shaxs va jamiyat munosabati muhim o'rinda turadi.

Ko'plab konsepsiyalar va falsafiy qarashlar mavjud. Shaxs va jamiyat munosabatiga qarashda dastlab mifologik, diniy qadriyatlar ustuvor bo'lgan. Bu kabi ijtimoiy rivojlanish, avvalo dunyo to'g'risidagi tasavvurlari, ongi, bilimi, tashqi olamga bo'lgan ta'sirlari va ko'nikmalarining ifodasidir. Ya'ni bu "tabiat-insonjamiyat" munosabatini ko'rsatadi. Asta-sekin "inson-jamiyat" munosabatiga bo'lgan qarashlar shakllanib bordi. Diniy, falsafiy va mifologik qarashlar o'z aksini topa boshladi. Ushbu ikki atamaga falsafiy tarafdand yondashadigan bo'lsak, "Inson", "Jamiyat" munosabati insonning jamiyatdagi o'rni, inson mohiyat va unga xos xususiyatlar to'g'risida falsafiy yondashiladi. Mifologik nuqtayi nazardan olib qaralsa, inson, shaxs va jamiyat munosabatlari fantastik, xayoliy tarzda ifodalash ongning mifologik darajada ekanligi bilan bog'liq tasavvurlar aks etadi. Sharq falsafasida qadimgi Hindiston falsafasida inson "dunyoviy jon"ning bir bo'lagi tarzida talqin qilingan, qadimgi Xitoy falsafasida esa, inson va jamiyat to'g'risida o'ziga xos talqinlar mavjud. Keyinchalik inson, jamiyat va shaxs munosabatlarini o'rganishda Qadimgi Gretsiyada shakllangan falsafada Suqrot, Platon, arastu, Demokrat, Arastu va boshqa ko'plab boshqa faylasuflarning inson, shaxs va jamiyat to'g'risidagi qarashlari shakllandi. O'rta asrda xristian konsepsiyasi yuzaga chiqdi. Bunda Avgustin qarashlarni uchratish mumkin. Islom dinida ham inson va jamiyat o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga alohida e'tibor qaratilgan. Yangi va hozirgi zamon falsafasi bilan bog'liq qarashlar ham o'ziga xos ekani ma'lum.²⁰

Shuningdek, o'qituvchilar samarali muloqot qilishni o'rganishlari kerak. Bu o'z navbatida, ularning o'quvchilar bilan o'zaro tushunishni va ishonchli munosabatlarni shakllantirishga yordam beradi. o'quvchilarning hissiy holatini tushunishga va ularga yordam berishga qodir bo'lishlari lozim. Bu o'z navbatida, o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradi va ularning o'qishga bo'lgan qiziqishini kuchaytiradi. Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilar konfliktlarni konstruktiv tarzda hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishlari kerak. o'qituvchilarga o'z sinflarida tinch va hamjihatlik muhitini yaratishga yordam beradi. Shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirish bo'yicha o'qituvchilarga maxsus treninglar va seminarlar tashkil etish, shu bilan birga, pedagogik tajriba almashish va maslahatchi tizimlarini joriy etish yaxshi natijalar beradi. Bu jarayonlar natijasida o'qituvchilar yanada samarali va madaniyatli bo'lib, o'quvchilarga nafaqat bilim, balki hayotiy ko'nikmalarni ham berishlari mumkin bo'ladi.

Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirishning ahamiyati katta, chunki bu nafaqat ta'lim jarayonining sifatini oshiradi, balki o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham katta ta'sir ko'rsatadi. Quyida bu ahamiyatning ba'zi asosiy jihatlari keltirilgan:

²⁰ Nodira Karimbayevna Sabirova "SHAXSLARARO MUNOSABATLAR TUSHUNCHASI VA MULOQOT TUSHUNCHASI" nomli ilmiy maqola, Academic Research in Educational Sciences 609-613-bet 2022-yil aprel.

1. Ta'lim sifati va samaradorligini oshirish: O'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi sog'lom munosabatlar ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. O'quvchilar o'zlarini qulay va ishonchli his qilganda, ularning o'qishga bo'lgan qiziqishi va motivatsiyasi oshadi.

2. O'quvchilarning psixologik holatini qo'llab-quvvatlash: Shaxslararo munosabat madaniyati yuqori bo'lgan o'qituvchilar o'quvchilarning hissiy va psixologik ehtiyojlarini yaxshiroq tushunadilar. Bu, o'z navbatida, o'quvchilarning stress va tashvishlarini kamaytiradi hamda ularning ruhiy salomatligini qo'llab-quvvatlaydi.

3. Ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish: O'qituvchilar o'zlarining shaxslararo munosabat madaniyati orqali o'quvchilarga ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatadilar. Bu, o'quvchilarning kelajakda ijtimoiy munosabatlarda muvaffaqiyatli bo'lishlari uchun zarurdir.

4. Konfliktlarni boshqarish va hal qilish: Shaxslararo munosabat madaniyati yuqori bo'lgan o'qituvchilar konfliktlarni konstruktiv tarzda hal qilishni biladilar. Bu, sinfdagi tinchlik va hamjihatlik muhitini saqlashga yordam beradi.

5. Madaniy farqlarni hurmat qilish va bag'rikenglikni oshirish: O'qituvchilar turli madaniyat va ijtimoiy qatlamlardan kelgan o'quvchilar bilan ishlashda madaniy farqlarni hurmat qilishni o'rgatadilar. Bu, bag'rikenglik va tushunishni oshiradi, shuningdek, kamsitish va diskriminatsiyani kamaytiradi.

6. O'z-o'zini rivojlantirish va professional o'sish: Shaxslararo munosabat madaniyatini rivojlantirish o'qituvchilarning o'z-o'zini boshqarish va o'z-o'zini rivojlantirish ko'nikmalarini oshiradi. Bu, ularning professional faoliyatida yuqori natijalarga erishishlariga yordam beradi.

Umuman olganda, shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirish bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarining ta'lim jarayonida yanada samarali bo'lishlariga, o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga, shuningdek, ijtimoiy muhitda tinchlik va hamjihatlikka katta hissa qo'shadi.

Shaxslararo munosabatlar ob'ektiv ravishda tajribali, turli darajada odamlar o'rtasidagi idrok etilgan munosabatlardir. Ular o'zaro aloqada bo'lgan odamlarning turli xil hissiy holatlariga asoslanadi. Ishbilarmonlik (instrumental) munosabatlardan farqli o'laroq, rasmiy ravishda qat'iy va erkin bo'lishi mumkin, shaxslararo munosabatlar ba'zan ularning hissiy mazmunini ta'kidlab, ekspressiv deb ataladi. Ishbilarmonlik va shaxslararo munosabatlar munosabatlari ilmiy nuqtai nazardan yaxshi rivojlanmagan. Shaxslararo munosabatlar uchta elementni o'z ichiga oladi - kognitiv (gnostik, axborot), affektiv va xulq-atvor (amaliy, tartibga solish). Kognitiv element shaxslararo munosabatlarda nimani yoqtirishi yoki yoqtirmasligini bilishni o'z ichiga oladi. Affektiv jihat odamlarning ular o'rtasidagi munosabatlar haqidagi turli xil hissiy tajribalarida o'z ifodasini topadi. Hissiy komponent odatda etakchi hisoblanadi. "Bular, birinchi navbatda, ijobiy va salbiy hissiy holatlar, ziddiyatli holatlar (shaxs ichidagi, shaxslararo), hissiy sezgirlik, o'zidan, sherikdan, ishdan qoniqish va boshqalar." Shaxslararo munosabatlarning hissiy mazmuni (ba'zan valentlik deb ataladi) ikki qarama-qarshi yo'nalishda o'zgaradi: kon'yunktiv (ijobiy, birlashtiruvchi) dan befarq (neytral) va dis'yunktiv (salbiy, ajratuvchi) va aksincha. Shaxslararo munosabatlarning namoyon bo'lish variantlari juda katta. Konyunktiv his-tuyg'ular ijobiy his-tuyg'ular va holatlarning turli shakllarida namoyon bo'ladi, ularning namoyishi yaqinlashish va birgalikdagi faoliyatga tayyorligini ko'rsatadi. Befarq his-tuyg'ular sherikga

nisbatan neytral munosabatning namoyon bo'lishini ko'rsatadi. Bu befarqlik, befarqlik, befarqlik va boshqalarni o'z ichiga oladi Disjunktiv his-tuyg'ular turli xil salbiy his-tuyg'ularning namoyon bo'lishida va sherik tomonidan yanada yaqinlashish va muloqotga tayyor emaslik sifatida qaraladigan davlatda ifodalanadi. Ba'zi hollarda shaxslararo munosabatlarning hissiy mazmuni ikki tomonlama (qarama-qarshilik) bo'lishi mumkin.²¹ Shaxslararo munosabat madaniyatini rivojlantirish uchun maxsus kurslar va treninglar tashkil etish foydali bo'lishi mumkin. Bu o'qituvchilarga nazariy bilimlarni amaliyotda qo'llash imkonini beradi va ularning pedagogik mahoratini oshiradi. Tajribali o'qituvchilar tomonidan mentorlik qilish va yangi o'qituvchilarga maslahat berish shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirishga yordam beradi. Mentorlar o'z tajribalari bilan bo'lishib, yangi o'qituvchilarga qiyinchiliklarni yengishga yordam beradilar. Bo'lajak tarbiya fani o'qituvchilarida shaxslararo munosabat madaniyatini shakllantirish ta'lim sifatini oshirish va sog'lom pedagogik muhitni yaratish uchun muhimdir. Bu jarayonning muvaffaqiyati o'qituvchilarning o'z-o'zini rivojlantirishga intilishi, empatiya va tinglash ko'nikmalarini rivojlantirishiga bog'liq. Shu bilan birga, mentorlik, kurslar va treninglar ham bu madaniyatni shakllantirishda muhim rol o'ynaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Nodira Karimbayevna Sabirova "SHAXSLARARO MUNOSABATLAR TUSHUNCHASI VA MULOQOT TUSHUNCHASI" nomli ilmiy maqola, *Academic Research in Educational Sciences* 609-613-bet 2022-yil aprel.
2. B.Qurbonova "Shaxslararo munosabat turlari va psixologik asoslari" *Международный научный журнал № 5 (100) «Научный импульс» Декабрь, 2022*
3. Tojiboyev, J. U. O. G. L. (2022). Talabalarda Estetik Madaniyatni Rivojlantirishning Pedagogik Shart-Sharoitlari. *Academic Research In Educational Sciences*, 3(1), 585-594.
4. Muhammadjonovna, U. N., Makhmutovna, T. H., & Kurbonovich, M. U. (2020). Improving The Mechanism Of Increasing The Social Activity Of Young People In The Development Of A Democratic And Legal Society. *Jcr*, 7(12), 3133-3139.
5. Mukhammedovna, U. N., & Oyturaxonovna, I. S. (2019). Improving Social Activity Of Youth In Uzbekistan As The Democracy And Development Of Legal Society. *European Journal Of Research And Reflection In Educational Sciences Vol*, 7(12).
6. Saidkulovich, S. B., & Ugli, T. J. U. The Social Pedagogical Necessity Of Developing Students' Aesthetic Culture In The Process Of Globalization. *International Journal Of Innovations In Engineering Research And Technology*, 8(1), 75-77.
7. Shermukhammadov, B. (2022). Creativity Of A Teacher In An Innovative Educational Environment. *Journal Of Higher Education Theory And Practice*, 22(12), 127.

²¹ B.Qurbonova "Shaxslararo munosabat turlari va psixologik asoslari" *Международный научный журнал № 5 (100) «Научный импульс» Декабрь, 2022.*

8. Siddikov, B., & Djalalov, B. (2020, December). Modernization Of Education- The Future Innovative Competence Of Teachers As A Main Factor Of Formation. In *Конференции*.